

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU2023 m. sausio 5 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gedimino Sagačio, Antano Simiško (kolegijos pirmininkas) ir Algirdo Taminsko (pranešėjas), teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovo G. D. kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. vasario 8 d. nutarties ir Kauno apygardos teismo 2022 m. balandžio 19 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės G. R. L. patikslintą ieškinį atsakovams G. D. ir E. Š. dėl pirkimo–pardavimo sandorio pripažinimo negaliojančiu ir dvišalės restitucijos taikymo; tretieji asmenys, nepareišiantys savarankiškų reikalavimų, Kauno miesto 19-ojo notarų biuro notarė Aušra Urbonienė ir I. Š.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

- Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, įtvirtinančių įrodymų vertinimo taisyklės, teisėjų ir teismų nepriklausomumą bei nešališkumą, teismo teisę priimti papildomą sprendimą pagal prašymą, kuris pateiktas praleidus įstatyme nustatytą terminą, aiškinimo ir taikymo.
- Ieškovė prašė teismo: pripažinti negaliojančią nuo sudarymo momento 2020 m. rugpjūčio 18 d. pirkimo–pardavimo sutartį dėl 50/2893 dalių žemės sklypo, esančio (*duomenys neskelbtini*), pardavimo ir bendraturčių susitarimą dėl naudojimosi nekilnojamoju daiktu tvarkos (notarinio registro Nr. (*duomenys neskelbtini*)), taikyti dvišalę restituciją ir grąžinti nurodytą turtą ieškovei nuosavybėn, grąžinant atsakovui E. Š. jo sumokėtus 1000 Eur.
- Ieškovė nurodė, kad kurį laiką artimai bendravo su atsakovu G. D., su juo vedė bendrą tikrą, buvo faktiškai sugyventiniai. Jai asmeninės nuosavybės teise priklausė 1/2 dalis žemės sklypo (*duomenys neskelbtini*), atsakovui G. D. – keletas žemės sklypų (*duomenys neskelbtini*). Ieškovė teigė, kad ji, įkintą šio atsakovo ir juo pasitikėdama, išmainė turėtą 1/2 dalį žemės sklypo (*duomenys neskelbtini*) ir 1400/2893 dalis žemės sklypo (*duomenys neskelbtini*) (toliau – ginčo sklypas). Atsakovas G. D. pažadėjo, kad parduos ieškovei po mainų sutarties sudarymo atitekusią ginčo sklypo dalį ir taip su ja atsiskaitys už 1/2 dalį žemės sklypo (*duomenys neskelbtini*). Vėliau jis pradėjo ieškovei įtikinėti, kad jam priklausantiuose žemės sklypuose plėtos gyvenamųjų namų kvartalą su visa infrastruktūra, todėl ieškovei priklausiančioje ginčo sklypo dalyje reikia suformuoti papildimą ir parduoti mažomis dalimis žemės sklypus priekšintams asmenims. Kadangi tuo metu ieškovės ir šio atsakovo santykiai buvo geri, ieškovė su pasiūlymu sutiko. Atsakovas G. D. informavo ieškove, kad turi perkėję (atsakovą E. Š.) vienam iš savo žemės sklypų, todėl reikia juo greičiau parduoti ir 50/2893 dalių š. ieškovei po mainų sutarties atitekusio ginčo sklypo. Su potencialiu perkėju iki sandorio sudarymo ieškovė nebuvo susitikusi, su juo dėl jokių sandorio sudarymo sąlygų nesiderėjo, visa tai darė atsakovas G. D. 2020 m. rugpjūčio 18 d. ieškovė su atsakovu E. Š. notaro biure sudarė 50/2893 dalių ginčo sklypo pirkimo–pardavimo sutartį, kuri kartu buvo ir bendraturčių susitarimas dėl naudojimosi nekilnojamoju daiktu tvarkos nustatymo (toliau – ginčo sutartis). Ieškovė teigia, kad nurodytos sutarties pagrindu ji perleido 50/2893 dalių š. jai po mainų sutarties atitekusio ginčo sklypo už 1000 Eur. Ieškovei atvykus pasirašyti nurodytos sutarties į notarų biurą, ją nuolat trikėdė atsakovas G. D., nes jis keitė ginčo sutarties sąlygas, įtraukdavo naujų sąlygų, nesudarė jai jokios galimybės pasitarti su teisininku. Pasirašydama ginčo sutartį, ieškovė tinkamai nesuprato esminių jos sąlygų, paslėptų minėtos sutarties niuansų. Tik grįžusi namo ji turėjo galimybę atidžiai perskaityti pasirašytą ginčo sutartį. Tai padariusi, ji suprato, kad kai kurios ginčo sutarties sąlygos visai yra visiškai neaiškios ir nesuprantamos. Ieškovė nedelsdama kreipėsi į teisininką (advokatą), o pasikonsultavusi su juo, suprato, kad yra apgauta: jei priklausiančio ginčo sklypo mažos dalies pardavimas atsakovui E. Š. padarė visą likusią ginčo sklypo dalį mažavertę ir nustatė jai neįvykdomų pareigų, susijusių su žemės paskirties pakeitimu. Ginčo sutartis jai apskritai buvo visiškai nenaudinga, todėl turėjo būti pripažinta negaliojančia taikant dvišalę restituciją.
- Atsakovai nurodė, kad, pasirašant ginčo sutartį, ieškovei buvo leista susipažinti su pasirašomos sutarties projektu, ji jame atliko įvairių korekcijų. Atsakovas G. D. niekada neturėjo tikslų apgauti ieškove, todėl pastarosios teiginiai, kad ginčo sutarties sudarymo metu ji buvo apgauta, yra melagingi.

II. Pimosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

- Kauno apylinkės teismas 2021 m. lapkričio 12 d. sprendimu patikslintą ieškinį tenkino ir pripažino negaliojančią nuo sudarymo momento 2020 m. rugpjūčio 18 d. 50/2893 dalių žemės sklypo, unikalus Nr. (*duomenys neskelbtini*), esančio (*duomenys neskelbtini*), pirkimo–pardavimo sutartį ir bendraturčių susitarimą dėl naudojimosi nekilnojamoju daiktu tvarkos (notarinio registro Nr. (*duomenys neskelbtini*)), sudarytą ieškovės G. R. L., atsakovo E. Š. ir atsakovo G. D., ir taikė dvišalę restituciją: grąžino 50/2893 dalių žemės sklypo, unikalus Nr. (*duomenys neskelbtini*), esančio (*duomenys neskelbtini*), ieškovei nuosavybėn, įpareigojo ieškove grąžinti atsakovui E. Š. sumokėtus 1000 Eur.
- Pimosios instancijos teismas nustatė, kad ginčo sutarties esminės sąlygos (2.1.1, 10.1 ir 11.7 punktai) buvo akivaizdžiai nenaudingos ieškovei, neatitiko jos interesus, todėl ieškovė atsidūrė ypač nepalankioje padėtyje, lyginant su kitomis ginčo sutarties šalimis (atsakovais): E. Š. buvo perleista itin maža ginčo sklypo dalis, tačiau to pakako, kad suformuotų bendraturčių daugumą būtent tik ieškovei priklausiančioje ginčo sklypo dalyje; patvirtinus tarp bendraturčių naudojimosi ginčo sklypu tvarką, E. Š. įgijo teisę š. esmės naudotis visa ieškovei priklausiančioje ginčo sklypo dalimi, o tai akivaizdžiai sumažino ieškovei priklausiančio ginčo sklypo dalies patrauklumą bei vertę; ginčo sutarties 11.7 punktu tik ieškovei buvo nustatyta pareiga per 1,5 metų savo lėšomis pakeisti savo turimą dalį paskirtį į vandens ūkio paskirties žemę – bendrojo naudojimo vandens tiekinių, atsakovo G. D. atstovė teismo posėdyje net negalėjo paaiškinti būtinumo ar poreikio G. D. piktajamame gyvenamųjų namų kvartale papildinti formuoti būtent ieškovei priklausiančioje ginčo sklypo dalyje, nors jam pačiam priklausė kitų žemės sklypų, išsidėsčiusių prie Jiesios upelio, abipus ginčo sklypo, eilė.
- Pimosios instancijos teismas, nustatęs ir ištyręs bylos aplinkybes, konstatavo, kad atsakovas G. D., pasinaudodamas ieškovei pasitikejimu, vienasmeniška suformulavo ginčo sutarties sąlygas, vienasmeniška organizavo tokios sutarties pasirašymą, vienasmeniška rengė žemės sklypo, esančio (*duomenys neskelbtini*), planą bei naudojimosi ginčo sklypu tarp bendraturčių tvarką. Ginčo sutarties sąlygos visiškai neatitiko ieškovei interesus, kartu buvo išimtinai palankios šiam atsakovui. Nors pats atsakovas buvo ginčo sutarties šalis ir ją pasirašė, tačiau minėtoje sutartyje jokių pareigų ar apskundimų jam nėra nustatyta. Nors atsakovas G. D. taip pat yra ginčo sklypo dalies savininkas, tačiau pagal ginčo sutartį papildomus formuojamas išimtinai tik ieškovei priklausiančioje ginčo sklypo dalyje, tik ieškovei yra nustatoma pareiga pakeisti jai priskirtą ginčo sklypo dalių paskirtį į vandens ūkio paskirties žemę – bendrojo naudojimo vandens tiekinių, taip pat tik ieškovei nustatoma sankcija už tokio įsipareigojimo neįvykdymą, o šio įpareigojimo ji realiai, be kitų bendraturčių sutikimo įvykdyti objektyviai ir negalės. Pimosios instancijos teismo vertinimu, tokių, išimtinai ieškovei nepalankių, sąlygų nustatymas suteikė netiesioginę (paslėptą) naudą atsakovui G. D., ieškovė buvo sąmoningai suklaidinta dėl esminių ginčo sutarties sąlygų.
- Pimosios instancijos teismas, tenkinęs ieškinį, nustatė, kad ieškovė byloje sumokėjo 188 Eur dydžio žyminį mokestį, taip pat patyrė ir 2300 Eur dydžio išlaidų advokato teisei pagalbai apmokėti (iš viso 2488 Eur), ir ieškovei priteisė lygionis dalimis iš atsakovo po 1244 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
- Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi civilinę bylą pagal atsakovų apeliacinį skundą, 2022 m. vasario 8 d. nutartimi jį atmetė ir paliko nepakeistą Kauno apylinkės teismo 2021 m. lapkričio 12 d. sprendimą.
- Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas, tenkindamas ieškinį, tinkamai įvertino byloje esančius įrodymus, tinkamai taikė materialiosios teisės normas, papildomai nurodė, kad, įvertinus ginčo sutarties esmę, matyti, jog G. D., prisidengdamas ginčo sutartimi kaip dalies sklypo pardavimu (nutylėdamas, netaisdamas su ieškove (bendraturte) dėl daug svarbesnių sutarties punktų nei 50 kv. m ploto žemės pardavimas), vienasmeniška nustatė sau naudingą naudojimosi bendru žemės sklypu tvarką. Kodėl ieškovės darė buvo susikirtusi į dvi dalis, iš atsakovo G. D. taip pat yra ginčo sklypo dalies savininkas, tačiau rugpjūčio 19 d. šalims (ieškovei ir atsakovui G. D.) priklausiančio žemės sklypo plano apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad būtent per ieškovei tenkančias žemės sklypo dalis nustatytas servitutas, o tai tik patvirtino atsakovų nesąžiningumą. Be to, būtent atsakovas E. Š., kaip matininkas, ir sudarė šį žemės sklypo planą su parodytu servitu tuo kelo iki vandens telkinio, o vėliau pato ginčo sutarties šalinį (perkėję), todėl neabejotinai suprato apie nesąžiningą naudojimosi tvarkos nustatymą.
- Apeliacinės instancijos teismas, įvertinęs ginčo sutarties 11.7 punktą, nusprendė, kad atsakovai, prisidengdami 50 kv. m ploto žemės sklypo dalies pardavimu ir pirkimu, siekė svarbesnių tikslų, apie kuriuos nutylėjo, siekė tiek nusistatyti naudojimosi tvarką bendru žemės sklypu, tiek atsidalyti bendraturčių dalis. Pažymėtina, kad, siekiant užtikrinti žemės sklypų atidailumą, ieškovei buvo nustatyta itin didelė bauda (5000 Eur), tai buvo įvertinta kaip siekis priversti ieškove įvykdyti jai sutartyje nustatytą pareigą.
- Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, ginčo sutartis buvo sudaryta neišreikšus ieškovei savo tikrosios laisvos valios, atsakovų tiek aktyvūs veiksmai (rūpinimasis sandorio sudarymu), tiek nutylėjimas (nederinimas sandorio sąlygų su ieškove, vienasmeniška įrašant į ginčo sutartį tik atsakovams naudingas sąlygas) buvo pripažinti nesąžiningais, neleidusiais ieškovei savarankiškai priimti sprendimo dėl ginčo sutarties sąlygų.
- Kauno apylinkės teisme 2022 m. vasario 22 d. buvo gautas ieškovei prašymas dėl papildomo sprendimo priėmimo civilinėje byloje. Ieškovė prašyme nurodė, kad pirmosios instancijos teismas, priimdamas sprendimą, neišsprendė visu ieškovei pirmosios instancijos teisme turėtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimo. Ieškovė prašė priimti papildomą sprendimą dėl iš atsakovų jos naudai panaikintu teismo sprendimu už akių priteistų po 830,50 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo ir 700 Eur atsiliepinimo į atsakovų pareikštiną dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo rengimo išlaidų atlyginimą.
- Kauno apylinkės teismas 2022 m. vasario 24 d. papildomu sprendimu ieškovei prašymą tenkino iš dalies ir priėmė papildomą sprendimą – iš atsakovų ieškovei naudai priteisė po 200 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, kuris nebuvo paskirstytas galutiniu teismo sprendimu.
- Pimosios instancijos teismas nustatė, kad ieškovė civilinėje byloje 2020 m. rugpjūčio 30 d. mokėjimo nurodymu Nr. 3 už teikiamą pradinį ieškinį sumokėjo 188 Eur dydžio žyminį mokestį, taip pat patyrė 2700 Eur (1000 Eur + 600 Eur + 400 Eur + 700 Eur) išlaidų advokato teisei pagalbai apmokėti (iš viso 2888 Eur). Kauno apylinkės teismo 2021 m. lapkričio 12 d. sprendimu, įsiteisėjusiu 2022 m. vasario 8 d., ieškovės patikslintas ieškiny buvo tenkintas ir iš atsakovų ieškovei priteista 2488 Eur bylinėjimosi išlaidų, tačiau liko nepaskirstyti 400 Eur pagal 2021 m. vasario 11 d. pinigų priėmimo kvitą LAT Nr. 712040, todėl šios išlaidos papildomu teismo sprendimu ieškovei buvo priteistos iš atsakovų lygionis dalimis – po 200 Eur.
- Kauno apygardos teismas, išnagrinęs atsakovų apeliacinį skundą, 2022 m. balandžio 19 d. nutartimi paliko nepakeistą Kauno apylinkės teismo 2022 m. vasario 24 d. papildomą sprendimą.
- Kauno apygardos teismas nurodė, kad byloje nebuvo ginčo dėl priteisto bylinėjimosi išlaidų atlyginimo dydžio, atsakovai tik teigė, kad ieškovės prašymas dėl papildomo sprendimo priėmimo buvo pateiktas praleidus Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir **CPK**) 277 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą 20 dienų terminą ir prašymo šį terminą atnaujinti ieškove nepateiktą, taip pat nenurodė jo praleidimą pateisinančių priežasčių.
- Kauno apygardos teismas nustatė, kad ieškovė prašymą dėl papildomo sprendimo priėmimo pateikė 2022 m. vasario 22 d., nors ir praleidusi įstatymu nustatytą terminą, tačiau prašymo pateikimo momentą susiedama su Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. vasario 8 d. nutartimi.
- Kauno apygardos teismo vertinimu, **CPK 277 straipsnio** 2 dalyje nustatytas 20 dienų terminas klausimui dėl papildomo sprendimo priėmimo iškelti nėra naikinamas, todėl kai jis yra praleistas dėl svarbių priežasčių, teismas turi teisę jį atnaujinti suinteresuoto asmens prašymu ar savo iniciatyva (**CPK 78 straipsnio** 1 dalis). Ieškovė prašymą dėl papildomo sprendimo pateikė praleidusi **CPK 277 straipsnio** 2 dalyje nustatytą terminą, todėl ji turėjo pateikti prašymą dėl termino atnaujinimo, nurodydama jo praleidimo priežastis, tačiau pirmosios instancijos teismas taip pat turėjo teisę savo iniciatyva atnaujinti terminą prašymu dėl papildomo sprendimo priėmimo.
- Kauno apylinkės teismas ieškovei prašymą dėl papildomo sprendimo priėmimo priėmė 2022 m. vasario 23 d. rezoliucija ir, procesiniu sprendimu sprendimas klausimą dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo paskirstymo, iš esmės išsprendė ir termino atnaujinimo klausimą. Atsakovams apeliaciniu skundu nekeliant klausimo dėl iš jų ieškovei naudai papildomu sprendimu priteistų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo pagrįstumo, apeliaciniame skunde įvardyti pirmosios instancijos teismo procesiniai veiksmai sprendžiant procesinio termino atnaujinimo klausimą nekeitė fakto, kad ieškovės prašymas buvo priimtas bei išnagrinėtas, ir tai nesudarė pagrindo naikinti iš esmės teisėtus ir pagrįstus pirmosios instancijos teismo nutarties (**CPK 328 straipsnis**).

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

- Kasacinio skundo atsakovas G. D. prašo panaikinti Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. vasario 8 d. nutartį ir Kauno apylinkės teismo 2022 m. vasario 24 d. papildomą sprendimą ir grąžinti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui, priteisti bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

- Pimosios ir apeliacinės instancijos teismai, pažeisdami proceso teisės normas, reglamentuojančias teismo nešališkumą, priėmė neteisėtus procesinius sprendimus. Ieškovei interesams civilinėje byloje atstovavo advokatas A. Čepļinskas, kuris iki 2012 m. gruodžio 27 d. dirbo Kauno apygardos teisme teisėju ir teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininku. A. Čepļinsko darbo Kauno apygardos teisme laikotarpis jo vadovaujame Civilinių bylų skyriuje dirbo ir teisėjai E. Burdžikas bei E. Tamašauskas, kurie buvo ne tik pavaldūs A. Čepļinskui, kaip Civilinių bylų skyriaus pirmininkui, tačiau taip pat ne vienerius metus dirbo bendroje civilinių bylų skyriaus kolegijoje, o tai

leido daryti pagrįstą išvadą dėl tarp jų susiformavusių ilgalaikių dalykinių ir žmogiškųjų santykių, kurie paprastai nepasibaigia pasibaigus darbo santykiams. Teisėjos D. Labokaitė ir L. Žemaitienė A. Čepinskio darbo Kauno apygardos teisme metu dirbo Kauno apylinkės teisme ir buvo jam netiesiogiai pavaldžios. Be to, bylą pirmosios instancijos teisme nagrinėjęs teisėjas T. Ridikas nuo 2004 m. gruodžio mėnesio iki 2012 m. rugsėjo mėnesio dirbo Kauno miesto apylinkės teisme teisėjo padėjėju. Taigi visi pirmaui nurodyti bylą nagrinėję teisėjai vienas ar kiti atitinkamų laikotarpiu buvo pavaldūs ieškovės interesams šioje byloje atstovavusiam šiuo metu advokato veiksui besiverčiančiam A. Čepinskiui. Tai, kad ieškovės atstovas A. Čepinskas jau apie 10 metų nebedirbo Kauno apygardos teisme, nesudaro pagrindo spręsti, kad iki tol susiformavę ilgalaikiai darbiniai ryšiai yra pasibaigę ar nutrūkė, nes darbiniai ryšiai yra neatsiejami nuo bendražmogiškųjų santykių, kurie tarp asmenų, net ir pasibaigus darbiniams santykiams, nepasibaigia. Spręsti, jog teismai galbūt dėl pirmaui nurodytų žmogiškųjų ir buvusių darbininių ryšių su ieškovės atstovu veikė šališkai, sudaro prielaidas ir tai, kad pirmosios instancijos teismas papildomo sprendimo, kurio ieškovei iš atsakovo buvo priteistas likusių nepaskirstytų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas, motyvuojamojoje dalyje nepasiskė dėl praleisto termino bei jo atnaujinimo pagrindų ir priežasčių, o apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas, vien priimdamas sprendimą, šį praleistą terminą atnaujino savo iniciatyva.

- 21.2. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai pažeidė proceso teisės normas, reglamentuojančias įrodymų vertinimą, todėl buvo netinkamai atskleista bylos esmė: tiek ieškovė, tiek atsakovas nurodė, kad ginčo žemės sklypas ieškovės buvo įgytas mainų pagrindu turint tikslą uždirbti, parduodant šį žemės sklypą mažomis dalimis suformuoto namų valdų kvartalo žemių savininkams, kad jame būtų įrengtas bendras to kvartalo papildymys. Tai yra labai svarbi teismų netinkamai įvertinta aplinkybė, iš kurios matyti, kad nei ieškove, nei atsakovas neketino likti šio žemės sklypo savininkais. Sklypas, pakeitus jo paskirtį ir rekreacijai, sklypas buvo ketinama parduoti dalimis. Ši aplinkybė yra esminė, daranti nepagrįstą teismų išvadą, kad, ieškovei perleidus nedidelę žemės sklypo dalį atsakovui E. Š., jos žemės sklypo vertė sumžėjo. Bylą nagrinėjusių teismų padarytos išvados, kad ieškove buvo spaudžiama pasirašyti sutartį, o ir patikėję atsakovui, yra nepagrįstos, nes ieškove siekė, kad jos žemės sklypo dalis būtų greitai parduota, prašė atsakovo G. D. surasti jai pirkėjus, suderinti pardavimo kainą. Tai, kad ieškove pirkėją pirmą kartą pamatė sandomo metu, nedaro atsakovo veiksmų neteisėtų, nes ieškove prašymu atsakovo G. D. surado pirkėją, kuris sutiko įsigyti ieškovės norimą parduoti žemės sklypo dalį už su ieškove suderintą kainą, apie planuojamą sandomo įvertinimą buvo pranešta iš anksto. Apeliacinės instancijos teismo padaryta išvada, kad ginčijamam sandomui atsakovai siekė atidalyti žemės sklypus, nepagrįsta jokiais byloje surinktais įrodymais ir yra siurprizinė. Tokia apeliacinės instancijos teismo išvada prieštarauja ne tik bylos medžiagai, bet ir elementariai logikai bei teisės aktams.
- 21.3. Apeliacinės instancijos teismas, sutikdamas su atsakovo argumentais, kad ieškove prašymą priimti papildomą sprendimą pateikė praleidusi įstatyme nustatytą terminą, pripažino, kad ieškove, pateikdama tokį prašymą, neprašė atnaujinti praleisto įstatymu nustatyto termino tokiame prašymui pateikti, tačiau vis tiek nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas, priimdamas papildomą sprendimą, pagrįstai atnaujino terminą tokiame prašymui pateikti. Prašyme dėl papildomo sprendimo priėmimo, kuris buvo pateiktas praleidus įstatymu nustatytą terminą, nenurodžius jokių svarbių termino praleidimo priežasčių ir neprašant atnaujinti praleisto termino, prašymas turėjo būti grąžintas padavusiam asmeniui.
22. Ieškove atsiliepimų į atsakovo G. D. kasacinį skundą prašo jį atmesti, priteisti bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą. Atsiliepimas į kasacinį skundą grindžiamas šiais esminiais argumentais:
- 22.1. Daugiau nei devynerių metų laikotarpis nuo advokato A. Čepinskio darbo santykių teisme pabaigos nesudaro pagrindo teigti, jog ši aplinkybė keltų abejonių dėl objektyvaus bylos išnagrinėjimo bei teisėjų šališkumo.
- 22.2. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas, tenkindamas ieškovės prašymą dėl papildomo sprendimo priėmimo, iš esmės išsprendė ir šio prašymo pateikimo termino atnaujinimo klausimą.
- 22.3. Bylą nagrinėję teismai tinkamai įvertino bylos įrodymus, atsivėlgę į įrodymų visetą, padarė teisingas išvadas dėl faktinių aplinkybių, susijusių su sandomo sudarymo aplinkybėmis, nustatymo.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl bylos nagrinėjimo kasacine tvarka ribų

23. Bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribas apibrėžia [CPK 353 straipsnis](#). Pagal šio straipsnio 1 dalį kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskųstus teismų sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Kasacinis teismas yra sąstoms pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių. Toks bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribų (ir kartu kasacinio proceso paskirties) apibrėžimas reikšia, kad kasacinis teismas sprendžia šimtinai teisės klausimus, be to, tik tokius klausimus, kurie yra tiesiogiai iškelti kasaciniame skunde (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. vasaro 24 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-2-684/2021](#), 19 punktą).
24. Kasacinių skundų skundžiama apeliacinės instancijos teismo nutartis, kuria paliktas nepakeistas pirmosios instancijos teismo sprendimas, kuriuo, tenkinus ieškinį, pripažinta negaliojančia nuo jos sudarymo momento ieškovės su atsakovais sudaryta dalies žemės sklypo pirkimo-pardavimo sutartis ir bendraturčių susitarimas dėl naudojimosi nekilnojamojo daikto tvarkos bei taikytą dvisaklę restituciją: ieškovei nuosavybės teise grąžinta pirkimo-pardavimo sutarties objektu buvusi žemės sklypo dalis ir ieškovei įpareigota grąžinti atsakovui E. Š. (pirkėjui pagal pirkimo-pardavimo sutartį) sumokėtą pinigų sumą. Kasacinių skundų taip pat skundžiama apeliacinės instancijos teismo nutartis, kuria paliktas nepakeistas pirmosios instancijos teismo papildomas sprendimas, kuriuo ieškovei iš atsakovo lygionis dalimis priteistas nepaskirstytų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas. Nesutikdamas su šiais teismų procesiniais sprendimais atsakovas G. D. kasaciniame skunde nurodė, kad bylą nagrinėję teismai: 1) pažeidė proceso teisės normas, reglamentuojančias teismo nešališkumą, nes bylą nagrinėję teisėjai dirbo kartu su ieškovės atstovu A. Čepinskiu, pastarajam iki 2012 m. gruodžio 27 d. dirbant Kauno apygardos teisme teisėju ir teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininku, ir (arba) buvo pavaldūs jant 2) pažeidė proceso teisės normas, reglamentuojančias įrodymų vertinimą, todėl buvo netinkamai atskleista bylos esmė; 3) pažeidė teisės normas, reglamentuojančias teismo teise priimti papildomą sprendimą pagal prašymą, kuris pateiktas praleidus įstatyme nustatytą terminą. Nurodytų kasacijos pagrindų, apibrėžiančių kasacijos ribas, kontekste teisėjų kolegija pasisakys dėl teismų šioje byloje priimtų sprendimų teisėtumo, vadovaudamasi pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytomis faktinėmis bylos aplinkybėmis.

Dėl teisėjų ir teismų nepriklausomumo bei nešališkumo

25. Kasaciniame skunde nurodoma, kad ši byla buvo išnagrinėta neteisėtos sudėties tiek pirmosios instancijos, tiek ir apeliacinės instancijos teismo, nes ieškovės atstovo nagrinėjamoje byloje A. Čepinskio darbo Kauno apygardos teisme laikotarpis (jis iki 2012 m. gruodžio 27 d. dirbo Kauno apygardos teisme teisėju ir šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininku) jo vadovaujiamame Civilinių bylų skyriuje dirbo ir teisėjai E. Burdžikas bei E. Tamašauskas, kurie buvo ne tik pavaldūs A. Čepinskiui, kaip Civilinių bylų skyriaus pirmininkui, tačiau taip pat ne vienieris metus dirbo bendrose civilinių bylų skyriaus kolegijose, o tai kido daryti pagrįstą išvadą dėl tarp jų susiformavusių ilgalaikių dalykinių ir žmogiškųjų santykių, kurie paprastai nepasibaigia pasibaigus darbo santykiams. Teisėjos D. Labokaitė ir L. Žemaitienė A. Čepinskio darbo Kauno apygardos teisme metu dirbo Kauno apylinkės teisme ir buvo jam netiesioginiai pavaldžios. Be to, bylą pirmosios instancijos teisme nagrinėjęs teisėjas T. Ridikas nuo 2004 m. gruodžio mėnesio iki 2012 m. rugsėjo mėnesio dirbo Kauno miesto apylinkės teisme teisėjo padėjėju. Kasaciniame skunde taip pat nurodoma, kad spręsti, jog teismai galbūt dėl pirmaui nurodytų žmogiškųjų ir buvusių darbininių ryšių su ieškovės atstovu veikė šališkai, sudaro prielaidas tai, kad pirmosios instancijos teismas papildomo sprendimo, kuriuo ieškovei iš atsakovo buvo priteistas nepaskirstytų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas, motyvuojamojoje dalyje nepasiskė dėl praleisto termino bei jo atnaujinimo pagrindų ir priežasčių, o apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas, vien priimdamas sprendimą, šį praleistą terminą atnaujino savo iniciatyva.
26. Teisė į nešališką teismą yra viena žmogaus teisė, gimančių tiek nacionalinių, tiek tarptautinių lygmeniu (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnis, 31 straipsnio 2 dalis, 109 straipsnis, Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvų apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalis, [CPK](#) 6, 21 straipsniai). Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2001 m. vasario 12 d. nutarime yra konstatavęs, kad asmens konstitucinė teisė, jog jo bylą išnagrinėtų nešališkas teismas, reikšia tai, kad asmens bylos negali nagrinėti teisėjai, dėl kurio nešališkumo gali kilti abejonių; teisėjai, nagrinėjantys bylą, turi būti neutralūs; teismo nešališkumas, kaip ir teismo nepriklausomumas, yra esminė žmogaus teisių ir laisvų užtikrinimo garantija, būtina teisingo bylos išnagrinėjimo, pasitikėjimo teismu sąlyga. Dėl to turi būti šalinamos prielaidos, galinčios kelti abejonių dėl teisejo ir teismo šališkumo. Asmens konstitucinės teisės į nepriklausomą ir nešališką teismą turinio aiškinimas yra reikšmingas taikant bei aiškinant šias garantijas įtvirtinančias proceso teisės normas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-389/2007](#); 2010 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-553/2010](#)).
27. Nagrinėjamu atveju taip pat aktualu teismo nešališkumo klausiniu išplėta Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EŽTT) praktika. Europos Žmogaus Teisių Teismas, pasisakydamas dėl objektyviųjų teismo ir teisejo nešališkumo aspektų, yra pabrėžęs, jog turi būti nustatyta realių faktų, kurie kelia abejonių dėl teisėjų nešališkumo. Sprendžiant, ar priežastis abejonių dėl teismų nepriklausomumo ar nešališkumo yra pagrįsta, bylos šalies išreikšta abejonė yra svarbi, bet ne lemiamą (žr. EŽTT 1998 m. gegužės 29 d. sprendimą byloje *Gautrin ir kiti prieš Pranciją*, peticijos Nr. 38/1997/822/1025–1028). Lemiamą reikšmę turi tai, ar nuogastavimas gali būti laikomas objektyviai pagrįstu (žr. EŽTT 2000 m. gruodžio 21 d. sprendimą byloje *Weststein prieš Šveicariją*, peticijos Nr. 33958/96, 1996 m. rugpjūčio 7 d. sprendimą byloje *Ferrantelli ir Santangelo prieš Italiją*, peticijos Nr. 19874/92). Objektyvusis testas dažniausiai yra susijęs su hierarchiniais ar kitokiais teisejo ir kito proceso dalyvių ryšiais (žr., pvz., EŽTT 2004 m. spalio 26 d. sprendimą byloje *Miller ir kiti prieš Jungtinę Karalystę*, peticijos Nr. 45825/99, 45826/99, 45827/99, 2006 m. liepos 15 d. sprendimą byloje *Mežnarić prieš Kroatiją*, peticijos Nr. 71615/01; kt.). Kiekvieną konkrečią atvejų turi būti sprendžiama, ar aptariamo ryšio pobūdis ir laipsnis yra toks, kad rodytų teismo nešališkumo stoką (žr. EŽTT 1996 m. birželio 10 d. sprendimą byloje *Pullar prieš Jungtinę Karalystę*, peticijos Nr. 22399/93). Vertinant nuogastavinių objektyviųjų pagrindumą, gali būti reikšmingos tokios aplinkybės kaip laikas, praėjęs nuo darbo santykių pabaigos, bendro darbo trukmė, išlaigos (darbo vietos) dydis, etais pareigų pobūdis, testinių santykių su buvusiu darbuvieta palaikymas ir kt. (žr. *mutatis mutandis*) (su būtinais (atitinkamais) pakeitimais) EŽTT 2001 m. gruodžio 11 d. sprendimą byloje *Walston prieš Norvegiją*, peticijos Nr. 37372/97; 2007 m. liepos 19 d. sprendimą byloje *Podoreški prieš Kroatiją*, peticijos Nr. 13587/03).
28. Įvertinus visa, kas nurodyta pirmaui, teisėjų kolegija nusprendžia, kad laikas, praėjęs nuo ieškovės atstovo nagrinėjamoje byloje A. Čepinskio darbo teisiųjų santykių Kauno apygardos teisme pabaigos, jokių darbo santykių, juolab pavaldumo, nebuvimas tarp pirmosios instancijos teisme bylą nagrinėjusio teisejo T. Ridiko bei apeliacinės instancijos teisme bylą nagrinėjusių teisėjų D. Labokaitės, L. Žemaitienės ir ieškovės atstovo nagrinėjamoje byloje A. Čepinskio, kai pastarasis, kaip nurodoma kasaciniame skunde, iki 2012 m. gruodžio 27 d. dirbo Kauno apygardos teisme teisėju ir šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininku, neteikia pagrindo spręsti apie su darbu teismose susijusių santykių, buvusių tarp bylą nagrinėjusių teisėjų ir ieškovės atstovo A. Čepinskio, kai pastarasis dirbo Kauno apygardos teisme teisėju ir šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininku, galimą poveikį sprendžiant nagrinėjamą bylą ir atitinkamai teisėjų pareigų nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo.
29. Teisėjų kolegija pažymi, kad byloje nenustatyta realių faktų, kurie galėtų kelti objektyvių abejonių dėl bylą išnagrinėjusių teisėjų nešališkumo (žr. nutarties 27 punktą), taigi atitinkamai ir dėl to, kad byla išnagrinėta neteisėtos sudėties teismų.
30. Dėl kasacinio skundo argumentų, kad spręsti, jog teismai galbūt dėl pirmaui nurodytų žmogiškųjų ir buvusių darbininių ryšių su ieškovės atstovu veikė šališkai, sudaro prielaidas tai, kad pirmosios instancijos teismas papildomo sprendimo, kuriuo ieškovei iš atsakovo buvo priteistas nepaskirstytų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas, motyvuojamojoje dalyje nepasiskė dėl praleisto termino bei jo atnaujinimo pagrindų ir priežasčių, o apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas, vien priimdamas sprendimą, šį praleistą terminą atnaujino savo iniciatyva, teisėjų kolegija pasisakys šios nutarties motyvuojamosios dalies skyryje dėl teismo teisės priimti papildomą sprendimą pagal prašymą, kuris pateiktas praleidus įstatyme nustatytą terminą.

Dėl įrodymų vertinimą reglamentuojančių teisės normų

31. Kasaciniame skunde nurodoma, kad bylą nagrinėję teismai pažeidė proceso teisės normas, reglamentuojančias įrodymų vertinimą, todėl buvo netinkamai atskleista bylos esmė: tiek ieškove, tiek atsakovas nurodė, kad ginčo žemės sklypas ieškovės buvo įgytas mainų pagrindu turint tikslą uždirbti, parduodant šį žemės sklypą mažomis dalimis suformuoto namų valdų kvartalo žemių savininkams, kad jame būtų įrengtas bendras to kvartalo papildymys. Nei ieškove, nei atsakovas neketino likti šio žemės sklypo savininkais. Pakeitus sklypo paskirtį ir rekreacijai, sklypas buvo ketinama parduoti dalimis. Ši aplinkybė yra esminė, daranti nepagrįstą teismų išvadą, kad, ieškovei perleidus nedidelę žemės sklypo dalį atsakovui E. Š., jos žemės sklypo vertė sumžėjo. Bylą nagrinėjusių teismų padarytos išvados, kad ieškove buvo spaudžiama pasirašyti sutartį, o ir patikėję atsakovui, yra nepagrįstos, nes ieškove siekė, kad jos žemės sklypo dalis būtų greitai parduota, prašė atsakovo G. D. surasti jai pirkėjus, suderinti pardavimo kainą. Tai, kad ieškove pirkėją pirmą kartą pamatė sandomo metu, nedaro atsakovo veiksmų neteisėtų, nes ieškove prašymu atsakovo G. D. surado pirkėją, kuris sutiko įsigyti ieškovės norimą parduoti žemės sklypo dalį už su ieškove suderintą kainą, apie planuojamą sandomo įvertinimą buvo pranešta iš anksto. Apeliacinės instancijos teismo padaryta išvada, kad ginčijamam sandomui atsakovai siekė atidalyti žemės sklypus, nepagrįsta jokiais byloje surinktais įrodymais ir yra siurprizinė. Tokia apeliacinės instancijos teismo išvada prieštarauja ne tik bylos medžiagai, bet ir elementariai logikai bei teisės aktams.
32. Įrodymų vertinimas pagal [CPK](#) 185 straipsnį reikšia, jog bet kokios informacijos įrodomąją vertę nustato teismas pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku ir objektyviu aplinkybių, kurios buvo įrodinėjamos proceso metu, išnagrinėjimų, vadovaudamasis įstatymais. Pagal [CPK](#) 176 straipsnio 1 dalį įrodinėjimo tikslas – tai teismo įsitikinimas, pagrįstas bylos esančių įrodymų tyrimu ir įvertinimu, kad tam tikros aplinkybės, susijusios su ginčo dalyku, egzistuoja arba neegzistuoja, t. y. faktą galima pripažinti įrodytu, jeigu byloje esančių įrodymų, kuriuos visapusiškai įvertino teismas, pagrindu susiformuoja teismo įsitikinimas, kad faktas buvo. Reikia įvertinti kiekvieną įrodymą ir įrodymų visetą. Išvados dėl įrodinėjimo dalyko įrodinėjimo turi būti logiškai pagrįstos bylos surinktais duomenimis. Teismas gali konstatuoti tam tikros aplinkybės buvimą ar nebuvimą, kai tokia išvada padaryta pakanka byloje esančių įrodymų. Įrodymų pakankamumas byloje reikšia, kad jie tarpusavyje neprieštarauja vieni kitiems ir jų visuma leidžia padaryti pagrįstą išvadą apie įrodinėjamų faktinių aplinkybių buvimą (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 14 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-42-684/2019](#) 30 punktą ir jame nurodytą įrodymų teismo praktiką).
33. Bylos esmė suprantama kaip svarbiausios faktinės ir teisinės bylos aplinkybės (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-326-1075/2018](#), 31 punktą). Kadangi bylos nagrinėjimo teisme ribas apibrėžia faktinės įškinio (priešiškinio) pagrindas ir dalykas, būtent atsivėlgiant į šiuos elementus nustatytina, kas sudaro konkrečios bylos esmę, t. y. kokios teisės normos yra taikytinos ginčo santykiui ir kokios faktinės aplinkybės yra teisiškai reikšmingos sprendžiant tarp šalių kilusį ginčą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-123-823/2022](#), 31 punktą).
34. Nurodant, kad buvo netinkamai atskleista bylos esmė, kasaciniame skunde teigiama, jog bylą nagrinėję teismai pažeidė proceso teisės normas, reglamentuojančias įrodymų vertinimą. Materialiosios teisės normų, kurias teismai taikė ir aiškino nagrinėjamoje byloje sprenddami ginčą, taikymo ir aiškinimo klausimas kasaciniame skunde nėra kvestionuojamas.
35. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų turinys, teisėjų kolegijos vertinimu, patvirtina, kad teismai analizavo visą bylos medžiagą ir išvadas grindė įrodymų visumu, išsamiai pasisakydami dėl teisiškai išnagrinėjimų, vadovaudamasis įstatymais. Pagal [CPK](#) 176 straipsnio 1 dalį įrodinėjimo tikslas – tai teismo įsitikinimas, pagrįstas bylos esančių įrodymų tyrimu ir įvertinimu, kad tam tikros aplinkybės, susijusios su ginčo dalyku, egzistuoja arba neegzistuoja, t. y. faktą galima pripažinti įrodytu, jeigu byloje esančių įrodymų, kuriuos visapusiškai įvertino teismas, pagrindu susiformuoja teismo įsitikinimas, kad faktas buvo. Reikia įvertinti kiekvieną įrodymą ir įrodymų visetą. Išvados dėl įrodinėjimo dalyko įrodinėjimo turi būti logiškai pagrįstos bylos surinktais duomenimis. Teismas gali konstatuoti tam tikros aplinkybės buvimą ar nebuvimą, kai tokia išvada padaryta pakanka byloje esančių įrodymų. Įrodymų pakankamumas byloje reikšia, kad jie tarpusavyje neprieštarauja vieni kitiems ir jų visuma leidžia padaryti pagrįstą išvadą apie įrodinėjamų faktinių aplinkybių buvimą (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 14 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-42-684/2019](#) 30 punktą ir jame nurodytą įrodymų teismo praktiką).

instancijos teismas nurodė, kad nagrinėjamoje civilinėje byloje nėra jokių faktinių duomenų, kurie liudytų, kad ieškovė turi žinių ir gebėjimų, susijusių su nekilnojamojo turto verslu, išmano nekilnojamojo turto objektų formavimo (žemės paskirties keitimo) ypatumus.

36. Teisėjų kolegija pažymi, kad ieškinyje nagrinėjamoje byloje buvo patenkintas ir pripažinta negaliojančia nuo jos sudarymo momento ieškovės su atsakovais sudaryta dalies žemės sklypo pirkimo-pardavimo sutartis ir bendraturčių susitarimas dėl naudojimosi nekilnojamoju daiktu tvarkos (toliau – ir ginčo sutartis) bei taikytą dvialę restituciją ne dėl to, kad ieškovė neketino perduoti ginčo žemės sklypo, bet dėl to, kad ginčo sutarties esminės sąlygos (2.1.1, 10.1, 11.7 punktai) buvo akivaizdžiai netaikomos ieškovei, neatitiko jos interesus, todėl ieškovė atsidūrė ypač nepalankioje padėtyje lyginant su kitomis ginčo sutarties šalimis, ieškovė ginčo sutartį tokomis ypač nepalankiomis sąlygomis pasirašė dėl klaidinančių atsakovo G. D. veiksmų. Dėl to kasaciniame skunde neteisėtai nurodoma, kad aplinkybė, jog nei ieškovė, nei atsakovas G. D. neketino likti ginčo žemės sklypo savininkais, kad šį sklypą, pakeitus jo paskirtį į rekreacinę, buvo ketinama perduoti dalimis, yra esminė, daranti nepagrįstą teismų išvadą, kad, ieškovei perdėjus nedidelę žemės sklypo dalį atsakovui E. S., jos žemės sklypo vertė sumažėjo.
37. Teisėjų kolegija pažymi ir tai, kad, skirtingai nei teigiama kasaciniame skunde, byla nagrinėjė teismai nevertino, jog tai, kad ieškovė pirkėją pirmą kartą pamatė sandomio metu, daro atsakovų veiksmus neteisėtus. Tai, kad ieškovė siekė, jog atsakovas G. D. surastų ginčo žemės sklypo pirkėjus, kurie už suderintą kainą dalimis pirkty šį sklypą, kad apie ginčo sutarties sudarymo laiką ir vietą ieškovei buvo pranešta ir iš anksto, nepaneigia teismų nustatytų nagrinėjami bylai reikšmingų aplinkybių, susijusių su ginčo sutarties esminių sąlygų (2.1.1, 10.1, 11.7 punktai) parengimu, keitimu, ieškovės galimybė susipažinti su jomis, suvokti jų reikšmę.
38. Nors kasaciniame skunde teigiama, kad apeliacinės instancijos teismo padaryta išvada, jog ginčijamu sandoriu atsakovai siekė atidalyti žemės sklypus, nepagrįsta jokiais byloje surinktais įrodymais ir yra siurprizingė, kad tokia apeliacinės instancijos teismo išvada prieštarauja ne tik bylos medžiagai, bet ir elementariai logikai bei teisės aktams, tačiau iš apeliacinės instancijos teismo nutarties aiškiai matyti, kad tokia išvada apeliacinės instancijos teismas padarė išašikines ginčo sutarties 11.7 punktą. Apeliacinės instancijos teismas nutarties 27 punkte nurodė, kad nors ginčo sutartyje nėra tiesiogiai parašyta apie bendraturčių žemės sklypo atidalijimą, o tai įvardyta kaip „paruošti visus dokumentus dėl šio žemės sklypo suformavimo į atskirus turinius vienetus“, tačiau teisėjų kolegijai nekyla abejonių, jog atsakovo ir jo surasto pirkėjo tikslas buvo žemės sklypų atidalijimas, o ginčo sutarties formuluoote vertintina kaip klaidinanti ieškovę.

Dėl teismo teisės priimti papildomą sprendimą pagal prašymą, kuris pateiktas praleidus įstatyme nustatytą terminą

39. Kasaciniame skunde nurodoma, kad apeliacinės instancijos teismas, sutikdamas su atsakovų argumentais, jog ieškovė prašymą priimti papildomą sprendimą pateikė praleidus įstatyme nustatytą terminą, pripažino, kad ieškovė, pateikdama tokį prašymą, neprašė atnaujinti praleisto įstatymu nustatyto termino tokiame prašymui pateikti, tačiau vis tiek nusprendė, jog pirmosios instancijos teismas, priimdamas papildomą sprendimą, pagrįstai atnaujino terminą tokiame prašymui paduoti. Prašyme dėl papildomo sprendimo priėmimo, kuris buvo pateiktas praleidus įstatymu nustatytą terminą, neužduodė jokių svarbių termino praleidimo priežasčių ir neprašė atnaujinti praleisto termino, prašymas turėjo būti grąžintas padavusiam asmeniui.
40. Pagal [CPK 277 straipsnio](#) 1 dalies nuostatas teismas, priėmęs bylos sprendimą, dalyvaujančių byloje asmenų pareiškimu ar savo iniciatyva gali priimti papildomą sprendimą, jeigu, be kitų atvejų, teismas neišsprendė bylinėjimosi išlaidų ar jų dalies atlyginimo ar paskirstymo klausimo (3 punktas). Iškelti klausimą dėl papildomo sprendimo priėmimo galima per dvidešimt dienų nuo teismo sprendimo priėmimo dienos (nurodyto [straipsnio](#) 2 dalis).
41. [CPK 75 straipsnio](#), reglamentuojančio procesinių terminų praleidimo pasekmes, 1 dalyje nustatyta, kad teisė atlikti procesinius veiksmus išnyksta pasibaigus įstatymų nustatytam ar teismo paskirtam jiems atlikti terminui. Procesiniai dokumentai, paduoti pasibaigus tam terminui, grąžinami juos padavusiesiems asmenims.
42. [CPK 78 straipsnio](#), reglamentuojančio procesinių terminų atnaujinimą, 1 dalyje nustatyta, kad asmenims, praleidusiems įstatymų nustatytą ar teismo paskirtą terminą dėl priežasčių, kurias teismas pripažįsta svarbiomis, praleistas terminas gali būti atnaujinamas. Teismas turi teisę atnaujinti praleistą terminą ir savo iniciatyva, kai iš turimos medžiagos matyti, kad terminas praleistas dėl svarbių priežasčių. [CPK 78 straipsnio](#) 4 dalyje nustatyta, kad pareiškinas dėl termino atnaujinimo turi būti motyvuotas. Prie pareiškinio turi būti pridedami įrodymai, pagrindžiantys praleisto termino atnaujinimo būtinumą.
43. Kasacinis teismas, pasisakydamas dėl procesinių terminų atnaujinimo, yra nurodęs, kad praleistų įstatymuose nustatytų terminų atnaujinimas galimas tais atvejais, kai nustatoma, jog terminas praleistas dėl svarbių priežasčių, t. y. termino, per kurį asmuo, siekiantis konkrečios teisės įgyvendinimo, turėjo atlikti atitinkamus procedūrinius veiksmus, eigos metu egzistavo aplinkybės, kurios kludė asmeniui laiku ir tinkamai, tiesiogiai ar per atstovą atlikti atitinkamus procedūrinius veiksmus, ir šios aplinkybės nepriklausė nuo asmens valios. Tokios aplinkybės kiekvienų atvejų yra skirtingos, jų vertinimas ir atitinkamai pripažinimas svarbiomis ar nesvarbiomis priklauso nuo konkrečios bylos faktinių aplinkybių, nuo prašymą atnaujinti praleistą terminą teikiančių asmenų individualių savybių ir pan. (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-510/2006](#)). Ar termino praleidimo priežastis yra svarbi, sprendžia teismas, atsivėlgdamas taip pat ir tai, kad kiekvienam asmeniui turi būti užtikrinta teisė į teisingą teismą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-399/2007](#)).
44. Teismas įvertina pareiškėjo nurodomas subjektyvias termino praleidimo priežastis kartu su egzistavusiomis aplinkybėmis, dėl kurių visumos daroma išvada, ar iš tikrųjų egzistavo termino praleidimo svarbios priežastys (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-253/2008](#)). Klausimą, ar konkrečios termino praleidimo priežastys yra svarbios ir sudaro pagrindą ji atnaujinti, teismas turi spręsti vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais, atsivėlgdamas į įstatyme numatytus tokius tikslus. Teismas kiekvienų konkrečių atvejų turi įvertinti pareiškėjo nurodytą termino praleidimą pateisinančių aplinkybių atsiradimo momentą, jų egzistavimo trukmę, taip pat ar po to, kai minėtos aplinkybės išnyko, asmuo kreipėsi į teismą per protingą laiko tarpą ir pan. Be to, vertintina, ar asmuo buvo pakankamai atidus, sąžiningas, ar, priešingai, savo teises įgyvendino nerūpestingai, aplaidžiai (žr. pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 20 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-532/2008](#); 2017 m. birželio 15 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-272-701/2017](#) 33 punktą).
45. Nagrinėjant atvejų ieškovė kreipėsi į teismą, prašydamą priimti papildomą sprendimą dėl bylinėjimosi išlaidų tarp šalių paskirstymo. Prašyme buvo nurodyta, kad teismas iki galo neišsprendė ieškovės patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimo klausimo, pateikti argumentai dėl sumų, kurios liko nepriteistos ieškovei. Nors pirmosios instancijos teismo sprendimas, kurio nebuvo iki galo išspręstas ieškovės patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimo klausimas, buvo priimtas 2021 m. lapkričio 12 d. o ieškovė, prašydama priimti papildomą sprendimą dėl bylinėjimosi išlaidų tarp šalių paskirstymo, į teismą kreipėsi 2022 m. vasario 22 d., t. y. praleidus [CPK 277 straipsnio](#) 2 dalyje nustatytą dvidešimties dienų nuo teismo sprendimo priėmimo dienos terminą, į prašyme neužduodė jokių termino praleidimo priežasčių ir neprašė atnaujinti praleisto termino. Atsakovams apeliacinį skundą dėl pirmosios instancijos teismo papildomo sprendimo, kurio ieškovei iš atsakovo buvo priteistas nepaskirstytų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas, grindžiant tik faktinėmis aplinkybėmis, kad prašymas dėl papildomo sprendimo priėmimo buvo pateiktas praleidus įstatymu nustatytą terminą ir nebuvo nurodytos jokios svarbios termino praleidimo priežastys, ieškovė ir apeliacinės instancijos teismui neužduodė buvus svarbių termino prašymui dėl papildomo sprendimo priėmimo paduoti praleidimo priežasčių, nes apskritai nepateikė atsiliepimo į minėtą apeliacinį skundą.
46. Apeliacinės instancijos teismas, išnagrinėjęs atsakovo apeliacinį skundą dėl pirmosios instancijos teismo papildomo sprendimo, nutartįje nurodė, kad pirmosios instancijos teismas, skundžiamą sprendimą išsprenddamas klausimą dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo paskirstymo, iš esmės išsprendė ir termino atnaujinimo klausimą. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, atsakovams apeliacinį skundą nekeliant klausimo dėl šį juos kovės naudai papildomo sprendimu priteistų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo pagrįstumo, apeliaciniame skunde įvardyti pirmosios instancijos teismo procesiniai veiksmai sprendžiant procesinio termino atnaujinimo klausimą nekeičia fakto, kad ieškovės prašymas buvo priimtas bei išnagrinėtas, o tai taip pat nesudaro pagrindo naikinti iš esmės teisėtą ir pagrįstą nutartį ([CPK 328 straipsnis](#)).
47. Teisėjų kolegija pažymi, kad [CPK 277 straipsnio](#) 2 dalyje nustatyto dvidešimties dienų nuo teismo sprendimo priėmimo dienos termino prašymui dėl papildomo sprendimo priėmimo praleidimas nesant prašymą padavusio asmens nurodytų ir (ar) teismo nustatytų svarbių termino praleidimo priežasčių, kurios būtų pagrindas atnaujinti praleistą terminą, negali būti vertinamas kaip formalus pagrindas [CPK 328 straipsnio](#) prasme. Aškinant priešingai, būtų paneigtas [CPK 277 straipsnio](#) 2 dalyje, 75 straipsnio 1 dalyje, 78 straipsnyje įtvirtintas teisinis reguliavimas. Šiuose straipsniuose nustatytas teisinis reguliavimas nėra įtvirtintas be tikslo.
48. Kasacinio teismo praktikoje patvirtinama, kad procesiniai terminai drausmina proceso dalyvių, užtikrina sklandesnę, operatyvesnę teismo veiklą, civilinių teisiųjų santykių stabilumą, proceso koncentruotumą ir ekonomiškumą principų laikymąsi, užkerta kelią vilkinti procesą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-143/2008](#)).
49. Įvertinus visa, kas nurodyta šios nutarties 39–47 punktuose, ir atsivėlgdama į tai, kad kasacinį skundą pateikė tik atsakovas G. D., teisėjų kolegija nusprendžia, kad kasacinis skundas dėl nagrinėjamoje byloje priimto pirmosios instancijos teismo papildomo sprendimo ir apeliacinės instancijos nutarties, kuria šis sprendimas paliktas nepakeistas, neteisėtumo yra pagrįstas, minėtos teismų sprendimų dalys, kuriomis bylinėjimosi išlaidų atlyginimas priteistas ieškovei iš atsakovo G. D., yra neteisėtos, todėl šios dalys naikintinos ir priimtinas naujas sprendimas – atmesti ieškovės prašymą dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo papildomu sprendimu jai priteisimo iš atsakovo G. D..
50. Šios nutarties 29 punkte buvo nurodyta, kad dėl kasacinio skundo argumento, jog spresti, kad teismas galbūt dėl pirmiau nurodytų žmogų ir buvusių darbinį ryšių su ieškove atstovu veikė šališkai, sudaro prielaidas tai, kad pirmosios instancijos teismas papildomo sprendimo, kurio ieškovei iš atsakovo buvo priteistas nepaskirstytų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas, motyvuojamojoje dalyje nepasiskaldė dėl praleisto termino bei jo atnaujinimo pagrindų ir priežasčių, o apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas, vien priimdamas sprendimą, šį praleistą terminą atnaujino savo iniciatyva, teisėjų kolegija pasakys šios nutarties motyvuojamosios dalies skyriaus dėl teismo teisės priimti papildomą sprendimą pagal prašymą, kuris pateiktas praleidus įstatymu nustatytą terminą. Pasisakydama dėl šio kasacinio skundo argumento, teisėjų kolegija nurodo, kad vien tik neteisėtas proceso teisės normų, reglamentuojančių teismo teisę priimti papildomą sprendimą pagal prašymą, kuris pateiktas praleidus įstatymu nustatytą terminą, aiškinimas ir taikymas nesudaro pagrindo konstatuoti bylą nagrinėjusių teisėjų šališkumą. Teismo šališkumas gali būti konstatuotas tik nustatęs konkrečias aplinkybes, leidžiančias spresti apie teismo suinteresuotumą išspręsti bylą palankiai vienai iš šalių ar apie proceso organizavimą taip, kad procesas stebintai ar jame dalyvaujančiam asmeniui galėtų susidaryti įspūdis, jog byla nėra nagrinėjama objektyviai.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimo

51. Apibendrinama nurodytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad byla nagrinėjė teismai: 1) teisingai aiškino ir taikė proceso teisės normas, įtvirtinančias įrodymų vertinimo taisykles, teisėjų ir teismų nepriklausomumą bei nešališkumą, nenurkypo nuo šiuo klausimu formuojamos kasacinio teismo praktikos, todėl Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. vasario 8 d. nutartis, kuria paliktas nepakeistas Kauno apylinkės teismo 2021 m. lapkričio 12 d. sprendimas, paliktina nepakeista ([CPK 359 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktas); 2) neteisėtai aiškino ir taikė proceso teisės normas, reglamentuojančias teisę priimti papildomą sprendimą pagal prašymą, kuris pateiktas praleidus įstatymu nustatytą terminą, todėl Kauno apygardos teismo 2022 m. balandžio 19 d. nutarties ir Kauno apylinkės teismo 2022 m. vasario 24 d. papildomo sprendimo dalys dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimo iš atsakovo G. D. naikintinos ir priimtinas naujas sprendimas – ieškovės prašymas dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo papildomu sprendimu priteisimo ieškovei iš atsakovo G. D. atmetamas ([CPK 359 straipsnio](#) 1 dalies 4 punktas).
52. Iš dalies tenkinus kasacinį skundą, atitinkamai paskirstytinos bylinėjimosi išlaidos – ([CPK 79 straipsnis](#)). [CPK 93](#) straipsnyje nustatyta, kad: šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą (1 dalis); jeigu ieškinyje patenkintas iš dalies, šiame straipsnyje nurodytos išlaidos priteisiamos ieškoviui proporcingai teismo patenkintų reikalavimų daliai, o atsakovui – proporcingai teismo atmetų reikalavimų daliai (2 dalis).
53. Kasaciniu skundu atsakovas G. D. reikalauja panaikinti tiek teismų procesinius sprendimus dėl ginčo esmės, kuriais pripažinti negaliojančiais ginčijami pirkimo-pardavimo sutartis ir bendraturčių susitarimas dėl naudojimosi nekilnojamoju daiktu tvarkos bei taikytą dvialę restituciją, tiek ir teismų procesinius sprendimus, kuriais taikant papildomo sprendimo institutą ieškovei priteistas bylinėjimosi išlaidų atlyginimas. Kadangi išnagrinėjus bylą kasacine tvarka tik pastarasis atsakovo G. D. kasacinio skundo reikalavimas tenkinamas iš dalies, o kiti jo reikalavimai atmetami, tai bylinėjimosi išlaidų paskirstymo aspektu teisėjų kolegija, įvertinus patenkintus ir atmetus kasacinio skundo reikalavimus, nusprendžia, kad tenkinama 5 proc., o atmetama 95 proc. atsakovo G. D. kasacinio skundo reikalavimų, ir kasaciniame teisme patirtas bylinėjimosi išlaidas paskirsto vadovaudamasi nurodytomis proporcijomis.
54. Atsakovas kasaciniame skunde prašo priteisti bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą, pateikė įrodymus, kad už kasacinį skundą sumokėjo 23 Eur žymio mokesčio. Pažymėtina, kad atsakovas sumokėjo žyminį mokestį už kasacinio skundo reikalavimus dėl ginčo esmės ir šie kasacinio skundo reikalavimai atmetami, todėl atsakovui nepriteistinas žyminis mokestis, sumokėtas už atmetą kasacinio skundo reikalavimų dalį ([CPK 93 straipsnio](#) 1-3 dalys). Atsakovams nepateikti duomenų apie turėtas išlaidas advokato pagalbai kasaciniame teisme, todėl šis klausimas nesprendinamas ir šių išlaidų atlyginimas jam nepriteistas ([CPK 98 straipsnio](#) 1 dalis).
55. Ieškovė atsiliepimu į kasacinį skundą prašo priteisti jai iš atsakovo 1200 Eur išlaidų advokato pagalbai atlyginimą. Atsižvelgiant į tai, kad atmetama 95 proc. atsakovo kasacinio skundo reikalavimų, ieškovei iš kasacinį skundą padavusio atsakovo priteistas 1140 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimas. Prašomas priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimas neviršija teisingumo ministro 2015 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. LR-77 ir Lietuvos advokatūros advokatų tarybos pirmininko 2015 m. kovo 16 d. raštu Nr. 141 patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinės bylose priteisimo užmokėsio už advokatą padėjėjo teikiamą pagalbai maksimalų dydžių 7, 8.14 punktuose nurodyto dydžio. Bylinėjimosi išlaidų realumą, pagrįstumą pagrindžiantys dokumentai teismui pateikti.
56. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gruodžio 8 d. pažymą apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, kasacinis teismas patyrė 10,46 Eur tokių išlaidų. Kasaciniam teismui nusprendus atmesti 95 proc. kasacinio skundo reikalavimų, iš atsakovo valstybei priteistas 9,94 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimas, o iš ieškovės turėtų būti priteisiama 0,52 Eur šių bylinėjimosi išlaidų valstybei atlyginimo ([CPK 79 straipsnis](#) 88 straipsnio 1 dalies 3 punktas, 92 straipsnis, 96 straipsnio 1 dalis). Kadangi iš ieškovės valstybei priteistinos procesinių dokumentų siuntimo išlaidos yra mažesnės nei minimali 5 Eur valstybei priteistina bylinėjimosi išlaidų suma (Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011 m. lapkričio 7 d. įsakymas Nr. LR-261/LK-355 „Dėl minimalios valstybei priteistinos bylinėjimosi išlaidų sumos nustatymo“; redakcija, galiojanti nuo 2020 m. sausio 23 d.), tai procesinių dokumentų įteikimo išlaidų atlyginimas valstybės naudai iš ieškovės nepriteistas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 ir 4 punktais ir 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. vasario 8 d. nutartį palikti nepakeistą.

Kauno apygardos teismo 2022 m. balandžio 19 d. nutarties ir Kauno apylinkės teismo 2022 m. vasario 24 d. papildomo sprendimo dalis dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimo ieškovei G. R. L. iš atsakovo G. D. panaikinti ir priimti naują sprendimą – atmesti ieškovės R. L. prašymą dėl bylinėjimosi išlaidų papildomo sprendimu priteisimo ieškovei R. L. iš atsakovo G. D..

Priteisti ieškovei G. R. L. (a. k. *(duomenys neskelbtini)*) iš atsakovo G. D. (a. k. *(duomenys neskelbtini)*) 1140 (vieną tūkstantį vieną šimtą keturiasdešimt) Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo.

Priteisti iš atsakovo G. D. (a. k. *(duomenys neskelbtini)*) 9,94 Eur (devynis Eur 94 ct) bylinėjimosi išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų kasaciniame teisme įteikimu, atlyginimo į valstybės biudžetą (ši suma mokėtina į Valstybės mokesčių inspekcijos (j. a. k. 188659752) biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą, įmokos kodas 5662).

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Sagatys

Antanas Simiškis

Algirdas Taminskas